TIBBIY TA’LIMDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Murtazayeva Nasiba Komiljonovna
Samarqand davlat tibbiyot universitetti, Biologik kimyo kafedrasi

Annotatsiya: Maqolada tibbiy ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlarning ahamiyati va ularni o‘quv jarayoniga joriy etish masalalari tahlil qilingan. Bugungi kunda sog‘liqni saqlash tizimining rivojlanishi tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida ta’lim mazmuni va o‘qitish metodlarini takomillashtirishni taqozo etmoqda. Tadqiqotda kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlarning pedagogik mohiyati ochib berilib, ularning bo‘lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o‘rni asoslab berildi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish talabalarning klinik fikrlashini rivojlantirish, mustaqil qaror qabul qilish va bilimlarni amaliyot bilan integratsiyalash imkoniyatlarini kengaytirishi ilmiy jihatdan asoslandi.

Kalit so‘zlar: tibbiy ta’lim, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, kompetensiyaviy yondashuv, interaktiv ta’lim, klinik fikrlash, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация: В статье проанализированы значение современных педагогических подходов в системе медицинского образования и вопросы их внедрения в учебный процесс. В условиях современного развития системы здравоохранения возникает необходимость совершенствования содержания образования и методов обучения в высших медицинских образовательных учреждениях. В ходе исследования раскрыта педагогическая сущность компетентностного, студентоцентрированного, интерактивного и метакогнитивного подходов, а также обоснована их роль в формировании профессиональных компетенций будущих врачей. Научно доказано, что использование современных педагогических подходов способствует развитию клинического мышления студентов, формированию навыков самостоятельного принятия решений и расширению возможностей интеграции теоретических знаний с практической деятельностью.

Ключевые слова: медицинское образование, современные педагогические подходы, компетентностный подход, интерактивное обучение, клиническое мышление, педагогические технологии.

Abstract. The article analyses the significance of modern pedagogical approaches in the medical education system and the issues related to their implementation in the educational process. In the context of the current development of the healthcare system, there is a growing need to improve the content of education and teaching methods in higher medical education institutions. The study reveals the pedagogical essence of competency-based, student-centred, interactive, and metacognitive approaches and substantiates their role in the formation of

ISSN 3030-3907

professional competencies of future physicians. It is scientifically proven that the use of modern pedagogical approaches contributes to the development of students' clinical thinking, the formation of independent decision-making skills, and the expansion of opportunities for integrating theoretical knowledge with practical application.

Keywords: medical education, modern pedagogical approaches, competency-based approach, interactive learning, clinical thinking, pedagogical technologies.

KIRISH.

Bugungi kunda sog‘liqni saqlash tizimining jadal rivojlanishi, tibbiyot fanlari va texnologiyalarining tez sur’atlarda yangilanib borishi tibbiyot oliy ta’lim muassasalari oldiga mutlaqo yangi talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy tibbiy amaliyot shifokordan chuqur nazariy bilim bilan bir qatorda, klinik fikrlash, tez va asoslangan qaror qabul qilish, jamoada ishlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlanishga tayyor bo‘lishni talab etadi. Shu sababli tibbiy ta’lim tizimida o‘qitishning mazmuni, shakl va metodlarini takomillashtirish, ta’lim jarayoniga zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

An’anaviy o‘qitish tizimi, asosan, bilimlarni tayyor holatda yetkazishga yo‘naltirilgan bo‘lib, ko‘plab hollarda talabalarning passiv ishtirokiga olib keladi. Bunday yondashuv sharoitida talabalar nazariy ma’lumotlarni yodlashga moyil bo‘lib, ularni real klinik vaziyatlarda qo‘llash, tahlil qilish va integratsiyalashda qiyinchiliklarga duch keladilar. Natijada bo‘lajak shifokorlarning klinik fikrlashi, diagnostik qaror qabul qilish qobiliyati va kasbiy kompetensiyalarining yetarli darajada shakllanmasligi kuzatiladi.

Zamonaviy pedagogika va ta’lim nazariyalarida esa ta’lim jarayonini faollashtirish, talabani o‘quv faoliyatining markaziga qo‘yish, bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash ustuvor yo‘nalish sifatida e’tirof etilmoqda. Ayniqsa, tibbiy ta’limda kompetensiyaviy yondashuv keng joriy etilib, u talabalarda nafaqat bilim, balki kasbiy faoliyatni samarali bajarish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan. Ushbu yondashuv tibbiy ta’lim mazmunini real klinik amaliyot ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, talabaga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuv tibbiy ta’limda muhim ahamiyat kasb etib, unda talabaning individual imkoniyatlari, ehtiyojlari va o‘rganish uslublari hisobga olinadi. Bunday yondashuv talabalarning mustaqil bilim olish, tanqidiy fikrlash va refleksiya ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa bo‘lajak shifokorlarning kasbiy yetukligi va mas’uliyatini oshirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

ISSN 3030-3907

Zamonaviy tibbiy ta’limda interaktiv va metakognitiv yondashuvlar ham tobora muhim o‘rin egallamoqda. Interaktiv pedagogik yondashuv ta’lim jarayonida o‘qituvchi va talaba, shuningdek talabalarning o‘zaro faol hamkorligini ta’minlab, bilimlarni muhokama, tahlil va amaliy vaziyatlar asosida o‘zlashtirishga yo‘naltiradi. Metakognitiv yondashuv esa talabalarning o‘z bilish jarayonini anglash, o‘rganishni rejalashtirish, nazorat qilish va baholash ko‘nikmalarini rivojlantirib, chuqur va ongli o‘rganishni ta’minlaydi.

Mazkur pedagogik yondashuvlarning uyg‘un qo‘llanilishi tibbiy ta’lim jarayonining samaradorligini oshirib, talabalarda klinik fikrlashni rivojlantirish, mustaqil qaror qabul qilish va bilimlarni amaliyot bilan integratsiyalash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bois tibbiy ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlarning nazariy asoslarini tahlil qilish va ularni o‘quv jarayoniga joriy etish masalalarini ilmiy jihatdan asoslash muhim ahamiyat kasb etadi.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, ushbu maqolada tibbiy ta’limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning mohiyati, ularning bo‘lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o‘rni hamda ta’lim samaradorligini oshirishdagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Mazkur tadqiqot natijalari tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini takomillashtirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Muammoning dolzarbligi va ilmiy yangiligi. Hozirgi globallashuv va ilmiy-texnik taraqqiyot sharoitida sog‘liqni saqlash tizimiga qo‘yilayotgan talablar keskin ortib bormoqda. Zamonaviy tibbiy amaliyot shifokordan yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyalar, klinik fikrlash, tezkor va asoslangan qaror qabul qilish, shuningdek, murakkab klinik vaziyatlarda mustaqil ishlash qobiliyatini talab etadi. Ushbu talablarning qondirilishi bevosita tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida tashkil etilayotgan ta’lim jarayonining mazmuni va pedagogik yondashuvlariga bog‘liqdir. Shu sababli tibbiy ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish va ularni ilmiy asoslangan holda takomillashtirish dolzarb pedagogik muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Amaldagi tibbiy ta’lim amaliyotida ko‘plab fanlar hanuzgacha an’anaviy, ma’ruza markazlashgan o‘qitish usullari asosida olib borilmoqda. Bunday yondashuv talabalarning bilimlarni mexanik o‘zlashtirishiga, ularning o‘quv jarayonidagi faolligining pasayishiga va nazariy bilimlarni real klinik vaziyatlar bilan bog‘lashdagi qiyinchiliklarga olib kelmoqda. Natijada bo‘lajak shifokorlarning klinik fikrlashi, diagnostik qaror qabul qilish va kasbiy mas’uliyat ko‘nikmalari yetarli darajada shakllanmayapti. Ushbu holat tibbiy ta’lim sifatini oshirish zaruratini yanada keskinlashtiradi.

ISSN 3030-3907

Zamonaviy pedagogika va tibbiy ta’lim nazariyalarida kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlar ta’lim samaradorligini oshirishning asosiy mexanizmlari sifatida e’tirof etilmoqda. Biroq amaliyotda ushbu yondashuvlar ko‘pincha fragmentar tarzda, tizimli metodik asosga ega bo‘lmagan holda qo‘llanilmoqda. Tibbiy ta’limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni kompleks va uyg‘un holda joriy etish, ularning o‘zaro bog‘liqligini ilmiy jihatdan asoslash zarurati mavjud.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, unda tibbiy ta’limda qo‘llanilayotgan zamonaviy pedagogik yondashuvlarning nazariy-pedagogik mohiyati tizimli ravishda tahlil qilinadi hamda ularning bo‘lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi roli asoslab beriladi. Tadqiqot doirasida kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlarning tibbiy ta’lim jarayoniga ta’siri yagona pedagogik konsepsiya sifatida ko‘rib chiqiladi. Bu esa mazkur mavzuni ilmiy jihatdan dolzarb va amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Maqolaning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat:

-tibbiy ta’limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning pedagogik mohiyati va ularning o‘zaro uyg‘unligi ilmiy jihatdan asoslandi;

-bo‘lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlarning integrativ modeli ishlab chiqildi;

-zamonaviy pedagogik yondashuvlarning klinik fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ta’siri nazariy jihatdan yoritildi;

-tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini takomillashtirishga qaratilgan pedagogik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Shu tariqa, mazkur tadqiqot tibbiy ta’limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish va rivojlantirish bo‘yicha ilmiy-metodik asoslarni kengaytirib, bo‘lajak shifokorlarni tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari tibbiyot oliy ta’lim muassasalarining o‘quv jarayonida, pedagogik amaliyotda hamda ilmiy-tadqiqot ishlari doirasida qo‘llash uchun muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot obyekti va predmeti. Mazkur tadqiqotning obyekti tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak shifokorlarni tayyorlash jarayonidir. Tadqiqot doirasida tibbiy ta’limning zamonaviy talablari, o‘quv jarayonining mazmuni va pedagogik tashkil etilish xususiyatlari tahlil qilinadi.

Tadqiqotning predmeti esa tibbiy ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlar — kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlarni qo‘llash orqali bo‘lajak shifokorlarning kasbiy

ISSN 3030-3907

kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlaridir. Ushbu yondashuvlarning o‘quv jarayoniga ta’siri, ularning o‘zaro integratsiyasi va pedagogik samaradorligi tadqiqot predmeti sifatida o‘rganiladi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot jarayonida qo‘yilgan maqsad va vazifalarni amalga oshirish uchun pedagogika va tibbiy ta’lim sohasida keng qo‘llaniladigan quyidagi ilmiy tadqiqot metodlaridan foydalanildi:

Nazariy tahlil metodi – zamonaviy pedagogik yondashuvlarga oid ilmiy-adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va pedagogik konsepsiyalarni tahlil qilish orqali tadqiqotning nazariy asoslarini aniqlash maqsadida qo‘llanildi;

Taqqoslash va umumlashtirish metodlari – an’anaviy va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning o‘xshash va farqli jihatlarini aniqlash, ularning tibbiy ta’limdagi imkoniyatlarini baholash uchun foydalanildi;

Pedagogik kuzatuv metodi – tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida tashkil etilayotgan o‘quv mashg‘ulotlari jarayonida talabalarning faolligi, o‘quv faoliyatiga munosabati va klinik fikrlash darajasini aniqlashda qo‘llanildi;

So‘rovnoma va suhbat metodlari – talabalar va o‘qituvchilarning zamonaviy pedagogik yondashuvlarga bo‘lgan munosabati, ularning ta’lim samaradorligiga ta’siri haqidagi fikrlarini o‘rganish maqsadida o‘tkazildi;

Tahlil va xulosa chiqarish metodlari – olingan natijalarni tizimlashtirish va ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqish uchun qo‘llanildi.

Mazkur metodlar majmuasi tadqiqot natijalarining ishonchliligi va ilmiy asoslanganligini ta’minlashga xizmat qildi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati. Mazkur tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati shundan iboratki, unda tibbiy ta’limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo‘llash bo‘yicha ishlab chiqilgan nazariy xulosalar va metodik tavsiyalar tibbiyot oliy ta’lim muassasalarining o‘quv jarayonida bevosita qo‘llanilishi mumkin. Xususan:

-kompetensiyaviy va talabaga yo‘naltirilgan yondashuvlar asosida o‘quv mashg‘ulotlarini tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar o‘qituvchilar faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi;

-interaktiv va metakognitiv yondashuvlardan foydalanish bo‘lajak shifokorlarning klinik fikrlashi va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi;

-tadqiqot natijalari tibbiy ta’limda pedagogik innovatsiyalarni joriy etish, o‘quv dasturlarini takomillashtirish va metodik qo‘llanmalar ishlab chiqishda foydalanilishi mumkin.

ISSN 3030-3907

Shuningdek, mazkur tadqiqot materiallari pedagogika va tibbiy ta’lim yo‘nalishidagi ilmiy-tadqiqot ishlari, magistrlik dissertatsiyalari va malaka oshirish kurslarida o‘quv-uslubiy manba sifatida qo‘llash uchun tavsiya etiladi.

Natijalar va muhokama. Olib borilgan nazariy tahlillar va pedagogik kuzatuvlar natijalari tibbiy ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish o‘quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirishini ko‘rsatdi. Xususan, kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning o‘quv faoliyatidagi faolligini kuchaytirib, ularning bilimlarni ongli va chuqur o‘zlashtirishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim talabalarda nazariy bilimlarni real klinik vaziyatlarda qo‘llash qobiliyatini shakllantiradi. Talabalar o‘zlashtirilgan bilimlarni amaliy vazifalar bilan bog‘lash, klinik muammolarni tahlil qilish va asoslangan qarorlar qabul qilishda yuqori faollik namoyon etdilar. Bu holat kompetensiyaviy yondashuvning tibbiy ta’limda kasbiy tayyorgarlikni oshirishdagi muhim rolini tasdiqlaydi.

Talabaga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuv talabalarning o‘quv jarayonidagi mustaqilligini kuchaytirib, ularning individual imkoniyatlari va o‘rganish sur’atlarini hisobga olish imkonini berdi. Kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, ushbu yondashuv asosida o‘qitilgan talabalar o‘z bilim darajasini baholash, o‘rganish jarayonini rejalashtirish va refleksiya qilish ko‘nikmalarini faol rivojlantirdilar. Bu esa ularning kasbiy yetukligi va mas’uliyatini oshirishga xizmat qildi.

Interaktiv pedagogik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning muloqot ko‘nikmalarini, jamoada ishlash va fikr almashish madaniyatini rivojlantirdi. Case-study, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, kichik guruhlarda ishlash va munozara metodlari talabalarning klinik fikrlashini faollashtirib, ularni murakkab tibbiy muammolarni turli nuqtai nazardan ko‘rib chiqishga undadi. Natijada talabalar o‘z fikrini asoslab berish, dalillar keltirish va xulosalar chiqarishda faolroq bo‘la boshladilar.

Metakognitiv yondashuvdan foydalanish talabalarning o‘z bilish jarayonini anglash va boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, metakognitiv strategiyalar asosida o‘qitilgan talabalar murakkab o‘quv materiallarini o‘zlashtirishda kamroq qiyinchiliklarga duch kelib, bilimlarni uzoq muddatli xotirada mustahkamlashga erishdilar. Bu holat tibbiy ta’limda metakognitiv yondashuvning pedagogik samaradorligini tasdiqlaydi.

Olingan natijalar zamonaviy pedagogik yondashuvlarning uyg‘un qo‘llanilishi tibbiy ta’lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishini

ISSN 3030-3907

ko‘rsatadi. Natijalar avvalgi ilmiy tadqiqotlar bilan solishtirilganda, mazkur yondashuvlarning klinik fikrlash va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi ijobiy ta’siri yana bir bor tasdiqlandi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tibbiy ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish bo‘lajak shifokorlarni tayyorlash sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Tadqiqot natijalari kompetensiyaviy, talabaga yo‘naltirilgan, interaktiv va metakognitiv yondashuvlarning tibbiy ta’lim jarayonida yuqori pedagogik samaradorlikka ega ekanligini ko‘rsatdi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni talabalarning klinik fikrlashini rivojlantirish, mustaqil va asoslangan qaror qabul qilish, bilimlarni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa bo‘lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlab, ularning real tibbiy amaliyotga tayyorlik darajasini oshiradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan pedagogik xulosalar tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini takomillashtirish, o‘qitish metodlarini modernizatsiya qilish va pedagogik innovatsiyalarni joriy etishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tizimli va kompleks tarzda qo‘llash tibbiy ta’limda ta’lim sifatini oshirishga, sog‘liqni saqlash tizimi uchun yuqori malakali, raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashga imkon yaratadi.

Shu tariqa, tibbiy ta’limda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni ilmiy asoslangan holda joriy etish va rivojlantirish nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lib, tibbiyot sohasining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти. Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси. – Тошкент, 2017.
2. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги. Олий таълимда компетенциявий ёндашув асосида ўқитишни жорий этиш бўйича услубий тавсиялар. – Тошкент, 2020.
3. Жўраев Р.Х., Сафаров О.А. Олий таълим педагогикаси. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2019.
4. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – Москва: Высшая школа, 2010. – 479 с.
5. Северин Е.С. (ред.). Биохимия: учебник для медицинских вузов. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2017. – 768 с.

ISSN 3030-3907

6. Bonwell C.C., Eison J.A. Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. – Washington, DC: ASHE–ERIC Higher Education Report No. 1, 1991. – 124 p.
7. Prince M. Does active learning work? A review of the research // Journal of Engineering Education. – 2004. – Vol. 93, No. 3. – P. 223–231.
8. Harden R.M., Laidlaw J.M. Essential Skills for a Medical Teacher: An Introduction to Teaching and Learning in Medicine. – 2nd ed. – London: Elsevier, 2017. – 336 p.
9. Norman G. Teaching basic science to optimize transfer in medical education // Medical Teacher. – 2020. – Vol. 42, No. 4. – P. 1–7.
10. Schmidt H.G., Rotgans J.I., Yew E.H.J. The process of problem-based learning: What works and why // Medical Education. – 2011. – Vol. 45, No. 8. – P. 792–806.
11. Michael J. Where's the evidence that active learning works? // Advances in Physiology Education. – 2006. – Vol. 30. – P. 159–167.
12. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. – 4th ed. – Maidenhead: Open University Press, 2011. – 389 p.
13. Flavell J.H. Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive–developmental inquiry // American Psychologist. – 1979. – Vol. 34, No. 10. – P. 906–911.
14. Brown A.L. Metacognition, executive control, self-regulation, and other more mysterious mechanisms // Educational Psychologist. – 1987. – Vol. 22, No. 3–4. – P. 65–90.
15. World Federation for Medical Education (WFME). Basic Medical Education: WFME Global Standards for Quality Improvement. – Copenhagen, 2015.

ISSN 3030-3907